

ZAMONAVIY TA'LIMDA IQTISODIY FANLARNI O'QITISH USULLARI TAHLILI

Nurmatova Maftuna Ilxamovna
Qo'qon davlat pedagogika instituti,
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya:

Maqolada iqtisodiy fanlarni o'rganish zarurati va iqtisodiy fanlarni o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish samaradorligi haqida so'z boradi. Shuningdek, kadrlar tayyorlashning ilmiy-texnika taraqqiyoti va iqtisodiyotning real sektori talablari ta'sirida shakllangan zamonaviy usullari tavsiflangan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy ta'lim, iqtisodiy bilimlar, pedagogik texnologiyalar, amaliy ko'nikmalar, iqtisod fanlarini o'qitish, metodika, loyiha usuli, ishbilarmonlik o'yinlari.

Rivojlanayotgan bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy ta'lim zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishni nazarda tutadi, talabalarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirish uchun iqtisodiy bilimlarning ahamiyatini e'tirof etishni keng aks ettiradi.

Iqtisodiy fanlarni o'qitish samaradorligi ko'p jihatdan muayyan o'quv fanini o'qitishni nazarda tutuvchi fanni o'qitish metodikasi bilan belgilanadi. Zamonaviy ta'lim sharoitida iqtisod fanlari sohasida metodologiyaning roli va ahamiyati muttasil ortib bormoqda.

Iqtisodiy ta'lim ijtimoiy rivojlanishdagi o'zgarishlarga javob beradi. Shuning uchun iqtisod va boshqa iqtisodiy fanlarni o'qitish metodikasini takomillashtirish muammosi juda dolzarb bo'lib qoladi.

Iqtisodiyot mohiyati jihatidan nima ishlab chiqarish, qanday va kim uchun savollarga javob beradi. Talabalar kelajakda qanday mutaxassis bo'lishlari, shu kasbga ega bo'lishlari haqida aniq tasavvurga ega bo'lishlari kerak.

Amalda ta'limning an'anaviy usullari bilan bir qatorda ma'ruza, seminar, talabalarning mustaqil ishi kabi noan'anaviy usullar ham keng qo'llaniladi. Ularning mohiyati o'quv jarayonini muloqot tarzida tashkil etishdan iborat bo'lib, bu o'quvchilarga o'z fikrlarini ifoda etish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va mustaqil modellashtirish hamda ularni hal etishning samarali usullarini topishga yordam beradi. Bunday usullar ta'lim darajasini oshirishga, o'quvchilarni rivojlantirishga, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida qo'llaniladigan ko'nikma va malakalarni shakllantirishga imkon beradi.

Bizning zamonamizda ta'limda loyiha usuli an'anaviy tizimga muqobil sifatida qaraladi [2, 82-b.]. Faol ta'limning yangi pedagogik texnologiyalariga quyidagilar kiradi: ishbilarmonlik o'yinlari, simulyatsiya vazifalari, loyiha asosida o'qitish, ijodiy vazifalarni bajarish.

Shuningdek, kichik guruhlarda ishlash, munozara va munozaralar o'tkazish, vaziyatlarni taqlid qilish, vaziyatni tahlil qilish, keys usullari, aqliy hujum, seminarlar, ma'ruzalar, maslahatlar, kompyuter texnologiyalari. Iqtisodiyot darslarida kognitiv faoliyatni tashkil etishning eng oson usuli simulyatsiya vazifalari hisoblanadi. Talabalarning bilish aqliy faoliyati iqtisodiy dilemmalar bilan faollashadi.

Iqtisodiy fanlarni o'qitishda innovatsiya sifatida turli metodlardan foydalaniladi. Shunday usullardan biri loyiha usulidir. Innovatsion ta'lim loyihasi faoliyati - o'quvchilarning bilim qiziqishlari va ijodiy qobiliyatlarini individual rivojlantirishga qaratilgan o'quv va o'quv jarayonini tashkil etishning samarali shakli. Bu usul turli ijodiy ishlarni taqdim etish texnologiyasini o'zlashtirishni o'z ichiga oladi.

Loyihalarni baholash mezonlariga quyidagilar kiradi:

- ishni loyihalashda qo'yiladigan talablarga muvofiqligi;
- mavzuni to'liq ochib berish;
- dastur doirasidan tashqari qo'shimcha foydalaniladigan ma'lumotlar miqdori;
- ish natijalarining yangiligi, ilmiy va amaliy ahamiyati;
- foydalanilgan adabiyotlar hajmi;
- taqdim etish mantig'i, mulohaza yuritishning ishonarliligi, fikrlashning o'ziga xosligi, ishni tashkil etishning aniqligi;
- tadqiqot mazmuni va natijalarini ommaga taqdim etishning ochiqligi, izchilligi va erkinligi;
- berilayotgan savollarning mohiyatini tushunish, mulohaza yuritish, javoblarning ixchamligi va aniqligi [2, 83-b.].

Iqtisodiy fanlarni o'qitishdagi umumiy yangiliklarga turli xil kognitiv va tarbiyaviy o'yinlar kiradi, ularda vaziyatli muammolar yechiladi. O'yin iqtisodiy nazariyani, iqtisodiy munosabatlarni amaliy rivojlantirish usulidir. O'yinlar yordamida siz iqtisodiyotda yuzaga keladigan real jarayonlarni simulyatsiya qilishingiz mumkin. O'quv o'yinlarining asosiy ustunligi - nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash qobiliyatidir. Ushbu usuldan foydalanganda o'quvchilarning samarali va o'zgartiruvchi faoliyati ustunlik qiladi. O'quv o'yinlari muammolarning muqobil va ko'p qirrali yechimlari bilan tavsiflanadi, ulardan eng oqilona yechimni tanlash kerak. Sinfdagi ishbilarmonlik o'yinlari hozirgi vaqtda ancha keng tarqalgan bo'lib, bozor sharoitida iqtisodiyot va boshqaruvning yangi shakllari bilan bog'liq bo'lgan mavzularni o'rganishda qo'llaniladi.

O'quv jarayonini samarali amalga oshirish uchun bozor o'zgarishlarining qarama-qarshi jarayonlarini nazariy qoidalar asosida tahlil qilish uchun o'qitishning interfaol usullaridan: test topshiriqlaridan, aniq vaziyatlardan, iqtisodiy qonunlarni bilishdan maqsadli foydalanish talab etiladi.

Iqtisodiyotni o'qitishda yuqoridagi usullardan foydalanish o'qituvchining o'zi rolini biroz o'zgartiradi: u avtoritar va yagona bilim manbai bo'lishdan to'xtaydi va o'quv jarayonida o'quvchilarning yetakchisi va yordamchisiga aylanadi.

Demak, iqtisodiyotni o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quv fanlari imkoniyatlarini ko'rsatadi va bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish jarayonining zarur sharti hisoblanadi [3, 113-b.].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish to'g'risida"gi PQ-2909-son (2017-yil 20-aprel) Qarori // lex.uz/docs/3171590.
2. Анацкая Л.Н. Современные технологии в преподавании экономики // Педагогическая наука и практика. 2018. №3 (21).
3. Бунтовская Л. Л., Дмитриева Ю. А. Инновационные технологии и современные методы обучения студентов экономических специальностей // Вестник Донецкого педагогического института. 2017. №1.